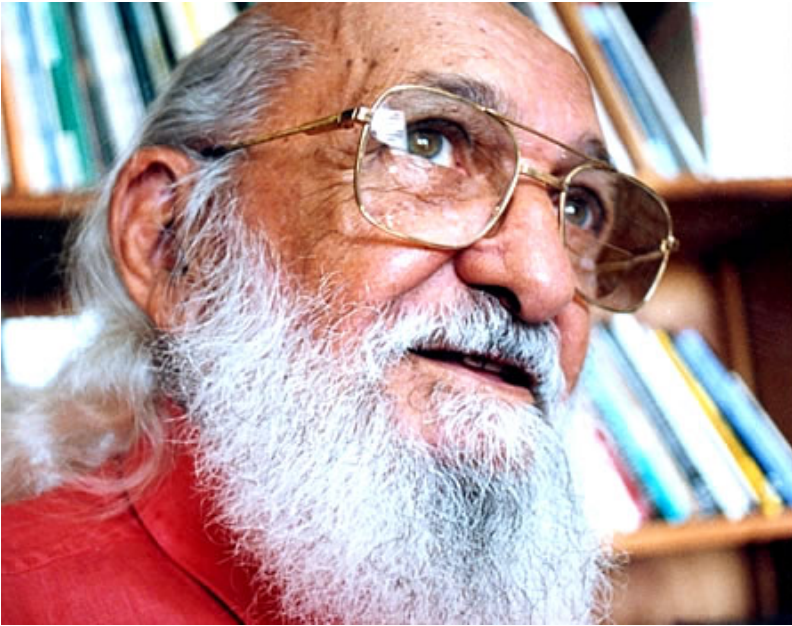
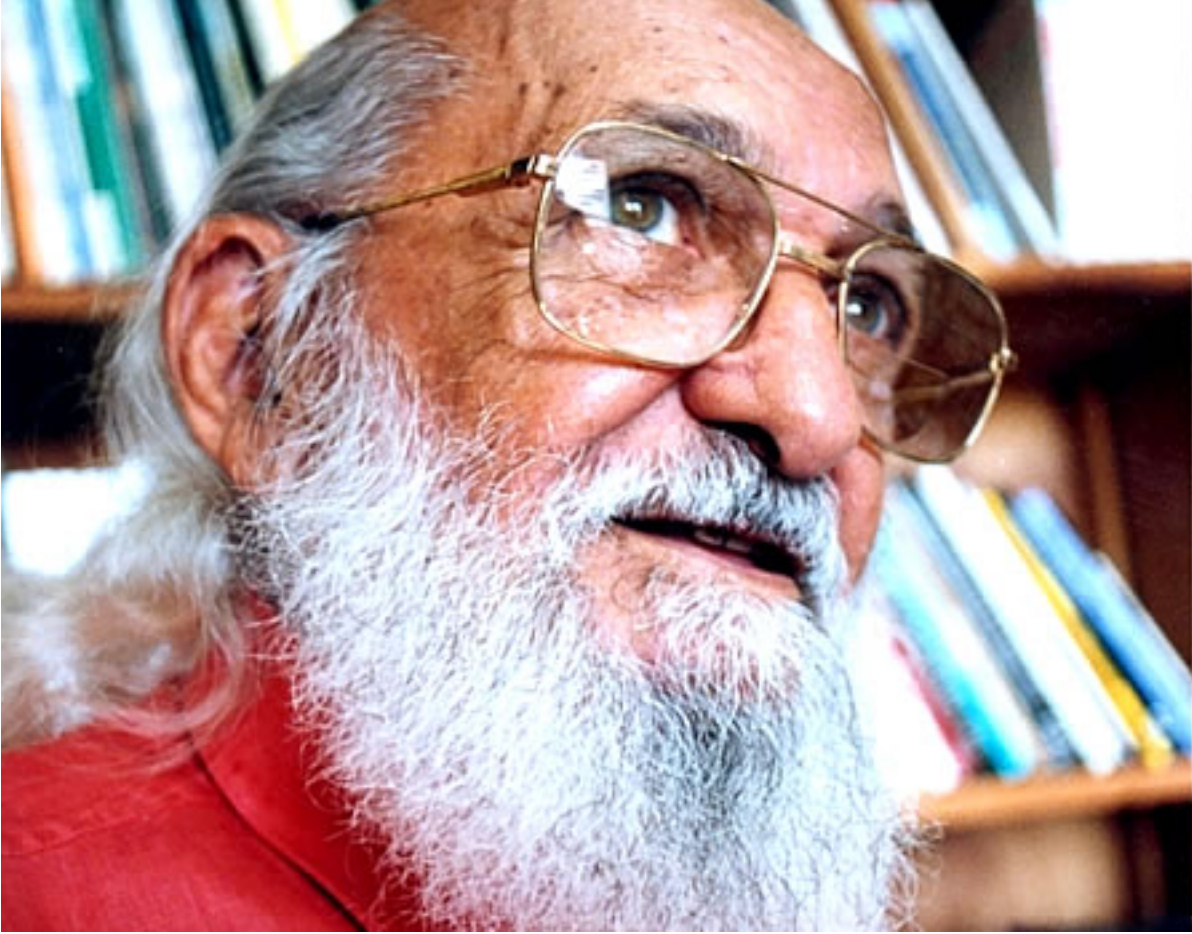

"Ezilenlerin Pedagojisi"nde Eleştirel Bilinç

İçeriği Yazan: [Mehmet Ali YAZICI](#) [1] Zaman: Çar, 09/06/2010 - 01:00

Yazar: Mehmet Ali Yazıcı

Paulo Freire Brezilyalı bir eğitimcidir. Halk eğitimi üzerine uygulamalı çalışmaları vardır. Köyleri dolaşarak, okuma yazma bilmeyen köylülere kurslar verir, seminerler düzenler. "Ezilenlerin Pedagojisi" adlı kitabını bu deneyimler sonucu yazmıştır.

Kitapta, köylülere yönelik çalışmalarından ilginç anılar da vardır. Bunlardan biri, okumayı yeni öğrenmiş bir köylünün itiraflarıdır. Okuma-yazmayı öğrenmek istememesinin nedenini şu şekilde açıklar:

"Okuma-yazmayı öğrenmek istemiyordum, çünkü eğer öğrenirsem eleştirel bir bilince sahip olacağımdan korkuyordum. Hiçbir şeyin düzgün işlemediği bir ülkede böylesi bir bilinç, insanın başına felaketler getirir. Anarşizan bir tutum takınma korkusu, okuma-yazma isteğimi engelledi. Oysa, okumayı öğrendikten sonra hiç de düşündüğüm gibi olmadı. Yani, korktuğum şeyler başıma gelmedi." Köylünün değerlendirmesi yaklaşık olarak bu doğrultudadır.

Freire'nin buradan çıkardığı sonuç şudur: **"Eleştirel bilincin uyanması, sosyal hoşnutsuzlukların ifade edilmesinin yolunu hazırlar, çünkü bu hoşnutsuzluklar baskıcı bir durumun gerçek bileşenleridir."**

Eleştirel bilinç, okuma, anlama ve hayata geçirme denkleminde kendini bulur. Bu da ciddi bir özgürlük sorunudur. Özgürlüğünü elde edemeyenler, eleştirel bilince asla ulaşamazlar. Hegel, **"Özgürlüğün elde edilişi yalnızca, hayatın tehlikeye atılmasıyla olur...(…) hayatını ortaya koyamamış bir birey, kuşkusuz bir birey olarak tanınabilir; fakat o, bağımsız bir öz-bilinç olarak bu tanımanın gerçeğine erişemez"** diyordu.

Eleştirel bilinç, fanatizm ve sekterlik değildir. Freire, **"fanatizmle beslenen sekterlik, her zaman hadım edicidir"** diyor adı geçen kitapta ve devam ediyor: **"Eleştirel bir ruhla beslenen radikalleşme ise daima yaratıcıdır. Sekterlik gizemleştirir ve böylece de yabancılaştırır; radikalleşme eleştirir ve böylece de özgürleştirir. Radikalleşme kişinin seçmiş olduğu tavra artan bir bağlılığı içinde barındırır ve böylelikle somut, nesnel gerçekliği dönüştürme çabasına daha sıkı angaje olmayı getirir. Buna karşılık gizemleştirdiği ve irrasyonel olduğu için sekterlik gerçekliği sahte (ve bu nedenle değiştirilemez) bir 'gerçeklik'e dönüştürür."**

Eleştirel bilinç edinme çabası, yaygın bir insandışılaşmaya karşı kuşanılacak tek silahtır. Değer yargısı açısından baktığımızda insanlaşma problemi daima insanın temel problemi olmuştur. Bu sorun artık kaçınılması imkânsız bir duruma gelmiştir. **"İnsanlaşma kaygısı öncelikle, insandışılaşmanın sadece varlıksal bir olasılık değil, ayrıca tarihsel bir gerçeklik olarak da fark edilmesini sağlar. Ve insan, insandışılaşma derecesini algımlarken, insanlaşma uygulanabilir bir olasılık mıdır diye kendine sorar. Tarih içinde, somut ve nesnel bağlamlarda, yetkinleşmemişliğin (uncompleted) bir varlık olarak insan için, gerek insanlaşma, gerek insandışılaşma birer olasılıktır"** diyor Freire.

İlk çağlardan bu yana insanın mücadelesi insanlaşma üzerinedir. **"Fakat hem insanlaşma hem de insandışılaşma gerçek alternatifler oldukları halde, yalnızca insanlaşma insanın yetisidir (man's vacation/des Menschen Berufung). Bu yeti, sürekli olumsuzlanmaktadır; ancak bu olumsuzlamayla aynı zamanda olumlanır da. İnsanlaşma; adaletsizlik, sömürü, baskı/ezme ve ezenlerin şiddetiyle engellenir; ezilenlerin özgürlük ve adalet özlemiyle, kaybettikleri insanlığı yeniden kazanma mücadelesiyle olumlanır"** diyor Freire.

İnsandışılaşma sadece insanlığı çalınmış olanları değil, onların insanlığını çalanları da niteler. İnsandışılaşma, "daha insan" haline gelme yetisinin bir tahrifidir. Bu

tahrifat tarih içinde gerçekleşir ama tarihin kendine özgü bir yetisi değildir. Freire, insandışılaşmayı eğer tarihin bir yetisi olarak kabul edersek, bunun bizi ya kinizme ya da mutlak umutsuzluğa götüreceğini belirtiyor. Bu takdirde insanlaşma mücadelesi anlamsızlaşır. İnsanlaşma mücadelesinin kapsamı içerisinde olan emeğin özgürleşmesi mücadelesi, yabancılaşmanın aşılması mücadelesi anlamını yitirir. Bu mücadelenin mümkün olması gerekiyor, çünkü insandışılaşmanın somut bir tarihsel olgu olmasına rağmen verili bir akıbet değildir. Tarihsel olarak insandışılaşma, ezenlerin şiddetini doğuran ve karşılığında da ezilenleri insandışılaştıran adaletsiz bir düzenin sonucu olması sayesinde.

Daha tam insan olma mücadelesi, insan olmanın tahrifine karşı sürer. Bu da, ezilenlerin, horlananların er geç, kendilerini bu hale getirenlere karşı ayağa kalkmasıyla başlar. Bu mücadelenin anlam kazanması için diyor Freire, **"...ezilenler, (insanlığı yaratmanın bir yolu olan) insanlıklarını yeniden kazanma peşinde, misilleme olarak ezenlerinin ezenleri haline gelmemelidirler; hem ezilenlerin hem de ezenlerin insanlığını yeniden sağlayanlar olmalıdırlar."**

İnsanlık tarihinin belirleyici dinamiği sınıflar mücadelesidir. Bunu, sınıfların ortaya çıkış dönemini baz alarak söylemekteyiz. İnsanlaşma da bu mücadelenin sonucunda ortaya çıkan ve devamlı kendini geliştiren bir süreçtir. İnsanlaşmanın öznesi ezilen ve sömürülenlerdir. O halde, ezilenlerin ve sömürülenlerin tarihsel görevleri şudur: Başta kendileri olmak üzere, ezenin ve ezilenin de içinde bulunduğu tüm insanlığı özgürleştirmek. İktidar sahibi ezenler bunu asla başaramazlar. Sömüren ve her türlü insani değeri gasp ve talan eden ezenlerin ne kendilerini ne de ezilenleri özgürleştirme misyonları yoktur. Freir'e, 'sadece ezilenlerin zayıflığından doğan erk, hem ezilenleri hem de ezenleri özgürleştirecek kadar kuvvetli olacaktır' demektedir. 'Ezilenlerin zayıflığı karşısında ezenlerin erkini 'yumuşatma' yolundaki herhangi bir girişim kendini hemen hemen her zaman sahte yüce gönüllülük şeklinde ortaya koyar hatta asla bunun ötesine geçmez.' (Freire) .

"Yüce gönüllülük" adaletsizlikle beraber yürür ve adaletsizliği ebedileştirir. Aslında adaletsizliğin kaynağı esasta bu "yüce gönüllülük" tür. Adaletsiz bir sosyal düzen; ölüm, çaresizlik ve sefaletle beslenir. Bu da egemen olan sahte yüce gönüllülük dağıtıcılarının iktidarlarına en ufak bir tehdit yöneldiğinde niçin paniğe kapıldıklarını açıklar.

Bir düşünür, *"en acımasız zalimler mazlumların arasından çıkar"* der. Buradan çıkan espri şudur: Mücadelenin başlangıç dönemlerinde ezilenler, özgürlüğü pek düşünmezler ve iktidar olmayı hedef alırlar. Bu süreç içerisinde de sürekli kendilerini tarihsel olarak ezenlere benzetmeye çalışırlar ya da 'alt-ezenler' haline gelme eğilimindedirler. Bugün politik mücadele veren örgütlerin, amaçlarına ters düşen yöntem ve araçları kullanmaları sonucu egemenlere daha doğrusu ezenlere, istemeseler dahi olsa benzemeleri, bu yanlış bilinç sonucudur. Eğer ezenlere karşı mücadele etmek insan olma mücadelesiyse, insan olmanın ezen olmak anlamına gel(e)meyeceğini bilinçlere işlemek gerekir. Bilinçsiz ezilenlerin, özellikle bizim gibi ülkelerde en geçerli insanlık modelleri ezenler gibi olmak, onlara benzemektir. Özgürlük ve kurtuluş anlayışları bu durumun bir milim ötesine geçmez. Daha doğru bir deyişle **"onlar için insan olmak, ezen olmaktır."** (Freire) .

"Bu olgu, ezilenlerin varolma tecrübelerinin belirli bir anında, ezenlere 'meyletme' tavrını benimsemeleri olgusundan doğar. Bu koşullar altında ezeni yeterince nesnelleştirerek değerlendiremezler. Onu kendilerinin 'dışında' keşfedemezler. Bu illa da ezilenlerin horlandıklarının farkında"

olmadıkları anlamına gelmez." (Freire) .

Bireyin toplumsal yapı içerisinde sistem tarafından kuşatılmışlığı onu belli davranış kalıplarına uymaya zorlar. Ezilenler de verili koşullar içerisinde gömülü davrandıkları için örülenmiş bir bilinçle hareket ederler. Bu bilinçten kurtulmak, ezenlerin karşısında olduklarını kavramalarıyla olanaklı değildir. Daha ileri bir adım, ezenlerini yok etme ya da onlar gibi olma değil, insanlaşma ve dolayısıyla özgürleşmenin kendilerine bağlı olduğunun bilicine varmalarıdır.

"Bir özgürleşme süreci oluşturmak, ezilenlerin somut durumunu dönüşüme uğratan devrim bile bu olguyla yüzleşmek zorunda(dır). Devrime doğrudan veya dolaylı olarak katılan ezilenlerin çoğu -ki eski düzenin mitleriyle koşullanmışlardır- devrimi kendi özel devrimleri haline sokmaya niyetlenirler. Eski ezenlerin gölgesi hâlâ üzerlerindedir." diyor Freire.

Eleştirel bir bilinçle yaşamı örgütlemeye çalışanlar ve ezilenlerin kurtuluşu için mücadele edenler, Freire'nin "Ezilenlerin Pedagojisi" adlı çalışmasını mutlaka okumalıdır. Çünkü Freire, geleneksel öğretme-öğrenme yöntemlerinin dışında çok farklı şeyler anlatmaktadır bizlere. Önerdiği eğitim modeli ve bilinçlendirme yöntemi de sırf teoride kalmamış, kendi deneyimleriyle doğrulanmış ve başarıya ulaşmıştır.

Mehmet Ali YAZICI
iletisim@PolitikaDergisi.com

Yorumlar

Yazınız Merak uyandırıyor

İçeriği Yazan: Hasan Göksel Abi(Doğrulanmamış) Zaman: Çar, 09/06/2010 - 13:23

Yazınız Merak uyandırıyor gerçekten. okumak lazım

merhaba,

İçeriği Yazan: Mehmet Ali YAZICI Zaman: Çar, 09/06/2010 - 13:41

teşekkür ederim. eğer okumadıysanız bu kitabı mutlaka okyunuz.

Özgürlük!

İçeriği Yazan: Mehmet ÇAĞIRICI Zaman: Per, 15/05/2014 - 12:22

Mehmet Ali Yazıcı'nın Brezilyalı bir eğitimci Paulo Freire 'den esinlendiği ve ondan birçok alıntı yaptığı bu makalenin ana konusu, **"Eleştirel bilincin elde edilmesinin ön koşulu, özgürlüktür."** Yazısında kendisi bunu, **"Özgürlüğünü elde edemeyenler, eleştirel bilince asla ulaşamazlar."**

Cümlesiyle ifade ediyor.

Yazıcı; eleştirel bilincin tanımında ise fanatizm ve sekterlik olmadığı, aksine "özgürleştiren" ve "nesnel gerçekliği dönüştüren" bir "radikallik" olduğunu yazarken, eleştirel bilincin amacının da "insanlaşma" olduğuna dikkat çekmektedir.

Yazıcı düşüncelerine; ezenler ve ezilenlerden oluşan sınıflı toplumlarda, eleştirel bilincin tarihsel bir süreç olarak devam ettiği; bu sürecin emeğin özgürleşmesini ve yabancılaşmanın aşılmasını kapsadığı, sonuçta bir insanlaşmanın hedeflendiği ve insanlaşmanın da öznesinin ezilen ve sömürülenler olduğu, şeklinde devam etmektedir.

Yazıcı 'nın bu makalesinde ana konuya temel olan ve merkezi önem taşıyan kavram, özgürlüktür. Çünkü özgürlük olmadan eleştirel bilinç olmayacak, eleştirel bilinç olmadan emeğin kurtuluşu ve yabancılaşmaktan kurtuluş olmayacak; sonuçta, insanlaşma süreci işlemeyecektir.

İyi ama nerde bu özgürlük? Nereden alacağız bu özgürlüğü? Markette mi satılıyor? Hegel 'e göre "hayatı tehlike altında alındığına" göre; özgürlük, elde edilmesi çok zor bir değer olsa gerek!

Özgürlük; insanın kendisini bildiğinden beri, içinde sürekli yanan bir özlem ateşi gibidir; çölde kalanlar için bir yudum su gibidir. Ama nedir bu özgürlük, somut olarak?

Bu soyut kavram; çok cazip, çok büyü, çok romantik fakat bir o kadar da çok karmaşık bir kavramdır.

En doğrusu; özgürlüğü, tek başına değil, mutlaka başka bir olgu bağlamında ele alınmasıdır. Yani değişik bakış açılarına göre, değişik yaşam alanlarına göre özgürlüğü değerlendirmek gerekir.

Özgürlük; fiili yaşanan bir "toplumsal özgürlük" olarak anlam kazanan bir kavramdır. Örneğin düşünce özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, basın özgürlüğü, seyahat özgürlüğü vs. gibi.

Özgürlük; bir başka açıdan bireyin ruhsal durumu, onun manevi dünyası ile ilgili olarak yaşadığı "bir duygu" olarak önem kazanan bir kavramdır.

Öyle sanıyorum ki "Eleştirel bilinç" kavramıyla bağlantılı olarak Sayın Mehmet Ali Yazıcı'nın ve Brezilyalı eğitimci Paulo Freire 'ın kastettikleri özgürlük, bu ikinci kategoriye giren özgürlüktür.

İkinci kategoriye ilgili olan özgürlük duygusu; aslında bir konuda bir şeyi bilerek yapmanın insana verdiği öz güven duygusundan başka bir şey değildir.

Örneğin araba kullanmasını bilerseniz eğer, ancak o zaman o öz güvenle karmaşık bir trafikte bir araba kullanmak için özgürsünüz. Yüzme bilerseniz ancak derin bir suya özgürce atlayabilirsiniz. Matematik bilerseniz eğer, matematik sorularını çözme özgürlüğünüz vardır. Siyaset ve toplumsal konuları iyi ve bilimsel olarak öğrenmişseniz eğer, ezilen emekçi sınıfların daha fazla, tam ve gerçek toplumsal özgürlüğü için siz de öz güveniniz ve içinizdeki sizi mutlu eden o manevi özgürlüğünüzle mücadeleye devam edersiniz vs. gibi.

- [Kültür/Sanat](#) [2]
- [Toplumsal](#) [3]

Kaynak URL (18/06/2021 - 03:57 tarihinde yazdırıldı):

<https://www.politikadergisi.com/okur-makale/ezilenlerin-pedagojisinde-elestirel-bilinc>

Bağlantılar:

[1] <https://www.politikadergisi.com/pd-uye/mehmet-ali-yazici>

[2] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/kultursanat>

[3] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/toplumsal>